

es formés un *TENDŪDINES que recordava alhora el cos fonètic de *τένοντες* i el de *testudines*. Que els tendons no fossin exactament el mateix que els tendrums importa poc: és el poble el que és amo de la llengua, i puix que en *freixures* barreja els pulmons, el cor, i altres vísceres, i puix que *paltrú* ve de PERITONAEUM, i es fan tantes barreges entre *espatlla*, *múscul*, *muscle* i *esquena*, i entre *anca*, *natja* i *carpó*, com havia de mirar prim en la identificació dels *tendrums* i els tendons.

Millor dit es devien temptejar diverses formes semblants: *tendines*, potser *tendones*, i en tot cas també *TENDŪDINES. Tal com de CONSUEUDINES surt *costums*, de TENDUDINES els *tenduuns* o *tenduums* d'Avilanova i Robert de Nola. És clar que hi havia a la vora els derivats de TENER. En particular el fr. *tendron* «petite pousse, rejeton menu d'une plante», oc. ant. *tendron* «peau de jeune veau»: cap escrúpol semàntic aquí contra la derivació de *tendre*. Tampoc en l'it. *tenerume* «un insieme di cose tenere». Però havent-hi aquests parònims és natural que a la llarga el terme anatòmic cat. *tenduums* també els prengué la -r- i acabés en *tendrums*.

Se'm dirà que l'it. *tenerume* també pot incloure elements cartilaginosos: «s'è mangiato un piatto di questo tenerume», explicat «ossa tenere»: però això, justament, és un col·lectiu, i aquí sí que escau el sufix col·lectiu -*ume*, a diferència gran del nostre *tendrum*; i el fr. *tendron* ha estat usat en forma semblant; aquí hem de fer també la part de l'expressió per antífrasi irònica, amb què solem satiritzar eufèmicament la gormanderia dels qui es mengen plats forts. El cast. *ternilla* designa una espècie de cartílag. Però és que el que passa en tot això és que a tota la Romània hi ha hagut, en més o menys, una barreja dels representants del gr. *τένοντες* amb els parònims derivats de TENER; ben possiblement *ternilla* ve també d'un *TENDINELLA diminutiu del mateix tipus que la donat l'it. *tèndine*: i **tendinella* estava abocat a dissimilar-se en *terniella* (ajudant-hi la influència de *tierno*), tal com SANGUINEM en *sangre* o ANIMA en *arma/alma*.

Entendrir [-*drir*, DTò. 1670] o bé *enternir* [Larav.], junt amb *enterniment*, *enternit*, o *entendrimient* etc. Encara que *enternir* amb les seves aparences de derivat del cast. *tierno*, té tot l'aire d'un castellanisme. Però de fet és estrany que ho sigui, perquè en cat. central no hi ha aquest sentiment, i jo no he sentit altra cosa a casa meua ni a tota la zona Bna.-Maresme (potser enlloc). Sobretot n'hi ha la garantia dels escriptors de llenguatge més pur i espontani: «Sermons --- havent-ne predicat alguns en lo púlpit de dita santa i glésia, ab molta emoció, *enternint-se* lo Sr. bisbe y causant lo mateix efecte al auditori», B. de Maldà (*Excursions*, p. 172).

Més, Verdager: «Mes alça al llantió l'ullada trista / y a sa claror verda planície ha vista, / per rebre'l, sos domassos desplegar: / rema d'ayre y, de sobte amorosides, / fins l'ajuden les ones, *enternides* / de veure'l, tan hermós, agonisar», *Atl.*, Introd., 18e; «Com *enternia* 'l mirar sos ulls brillants pel foc de la febre! Com

trencava 'l cor l'anguniós panteix de son pit aclaparatl!», Bonav. Bassegoda (*La bona gent*, 10). «Segut a la sala del piano --- llegia el vostre llibre, i em sentia entrar un gran bé a dintre l'ànima. Em va *enternir* molt tot. Déu us ho pagui!», carta de JoPijoan a Coromines, 3-III-1912 (*Diaris i Records de Cor.*, II). «Quan els carlins foren lluny, la Madalena s'aturà a seure al recés de la barraca d'una sínia, on, voltada d'arbres --- sentí davallar damunt d'ella una dolça sensació de pau que, desbridant-li els nervis, va *enternir-la* en un bell desfici de plorar», Coromines (*Silèn XVII*, O. C., 90a 3f.); «*l'enternidora* riquesa del sentiment», Coromines (O. C., 942b1f.).

Però hi ha més. Car ja RMa. en el S. XIII posava *aternir* com a glossa del ll. *teneritudo* i del verb *rabus* (606.1) de l'arrel de *rabis* 'fàcil, tendre' (pel que fa a l'aranès *atarni* 'proporcionar (una cosa)', és un mot ben independent, veg. *TERME*, si bé és possible que la influència d'aquest verb català vagi erobustir-lo). N'hi ha per pensar que INTENERIRE, format ja d'antic, vagi metatitzar-se en *INTERENIRE (ajudat per la influència de INTERNUS, INTERAMINA, -RANEA 'entranyes', d'on 'entranyable' etc.): és un verb comú en romànic: «Era già l'ora che volge il disio / ai navicanti e *intenerisce* il core, / lo dì ch'han detto ai dolci amici addio / ---», Dante (*Paradiso; Purgatorio VIII*, 2). No és cas únic de la formació en -a: «li *atenri* lo cor», Reixac (*Questa*, 187.19). De *entendrir*: «ja deu ésser tot un home! Esclamava ab *entendridora* veu», Pons Mass. (*Trasc. p. l. S.*, 37). Més rarament: *Entendreir* o *atenreir*, *atenrir*; *entendreïment*.

CPT.: *Tendrament*: «Una vall, una vall, he deixada endarrera, / amb les cases enmig la profunda verdor, / on l'amor assolit *tendrament* persevera, / sentint l'aigua que cau en uns camps d'abundor», JoCarner, *Excelsior*.

L'expressió popular *delicat d'En Tendre*, es diu en cat. central, de la persona (sobretot noi jove), massa propens a queixar-se, que fa escarafalls davant qualsevol perspectiva de pena o sofriment; també s'ha dit en femení (no se sent tant, puix que llavors ja és un poc més excusable): «ella tenia escarrafances; van entornar-se'n a casa; ell --- li deia 'covardona', 'delicada d'en *tendre*' ---» (recordà després el viudo), Robert Robert (*Un Tros de Paper*, 1864, ed. B. P. Av., 51.15). Combinació que ens semblaria singular, si no se'ns acudís, que segons l'ús català clàssic, s'usava *En* seguit d'un nom comú (a manera de NP, per interpel·lar un home a manera de personificació emfàtica i afectiva. Es diria, de primer, *Delicat!*, *En Tendre!*, i en quedar estereotipat i lligat, prengué una *d'*, per influència de l'expressió paral·lela *el delicat d'En X.*; *el delicat d'En Tal* fa això o allò.

TENDUR, no recollit fins a l'*AlcM*, a Albaida només, i la definició «taula 'camilla'»: o sigui 'taula tapada de roba, sota la qual es posa el braser'. L'usa Enric Valor, de Castalla, en un dels seus bells llibres de narracions: «es quedà dormint com un infant, en la